

NATUURVERKENNING LEEBRUGPAD TE HOUTEN

De verkenning is uitgevoerd op 26 oktober 2011. Doel was om een aantal 'vraagtekens' in de eerder door De Groene Ruimte opgestelde Quick-scan, nader te beoordelen: met name de gebruiksmogelijkheden door vogels met een jaarrond beschermd nest en de eventuele amfibieënhabitat. Voorts zijn als 'najaarsaspect' van de aangrenzende watergang, nogmaals steekproeven genomen met betrekking tot eventueel aanwezige juridisch zwaarder beschermde vissen terwijl ook geschiktheid voor bijvoorbeeld vleermuizen is beoordeeld.

RANSUIL

Jaarrond beschermde nesten:

Alle aanwezige begroeiing is nauwlettend gecontroleerd op aanwezigheid van grotere nesten, die in gebruik zouden kunnen zijn door Ransuil (zie ook foto's laatste bladzijden). Er zijn op het terrein geheel géén grotere nesten aangetroffen. *Aanwezigheid van jaarrond beschermde nesten van deze soort kan derhalve worden uitgesloten.*

Roestplaats:

Wel bieden de aanwezige sparren en overige coniferen geschikte mogelijkheden als (vaste) roestplaats voor ransuilen. De literatuur zegt daarover het volgende (Mebis 2000):

De Ransuil broedt zelden in en om de menselijke bebouwing, maar overwintert er wel relatief veel en in strenge winters zelfs in steden. In de herfst beginnen de uilen zich op een voor een deel traditionele roestplaatsen in bomen in boomgroepen in de stedelijke omgeving te verzamelen. Hier zitten de uilen meestal in dekking biedende naaldbomen maar ook in 's winters kale loofbomen. Op deze roestplaatsen verzamelen zich in de winter groepen, soms van meerdere tientallen of nog méér, waarbij de plaatsen, bepaalde bomen en zelfs bepaalde takken jaren achtereenvolgend gebruikt kunnen worden, alhoewel de samenstelling van de groepen uilen wisselt en de individuele vogels komen en gaan (Stiefel 1987).

In de regelgeving van de Flora- en faunawet is aangegeven (ex art. 11 FFW):

Het is verboden nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te beschadigen, vernielen, uit te halen, weg te nemen of verstoren.

Daar lijken roestplaatsen onder te behoren. . .

In de aangepaste regelgeving met betrekking tot vogels (DR 2009) wordt het beoordelingscriterium met betrekking tot eventuele beschermingsmaatregelen de volgende (onthefings-) voorwaarden geformuleerd:

Beoordeling functionaliteit van vaste rust- en verblijfplaatsen

Onderstaande tien punten moet u gebruiken ter onderbouwing van de vraag of de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats behouden blijft door uw mitigerende maatregelen. Van belang is dat onder andere inzicht gegeven wordt in het netwerk van voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaatsen. Als dit niet gebeurt of niet kan, dan treedt het reguliere ontheffingstraject in werking.

- 1. De plek of het gebied wordt met een zekere mate van bestendigheid gebruikt. Er is geen sprake van incidenteel gebruik. Het moet dus gaan om een vaste rust- en verblijfplaats.*
- 2. De plek of het gebied blijft voorzien in alles wat nodig is voor een specifiek individueel dier in dat gebied en voor alle exemplaren van de populatie ter plekke, om succesvol te rusten (of voort te planten).*

3. *Er is op geen enkel moment, zelfs niet tijdelijk, een achteruitgang van de ecologische functionaliteit van de (voortplantings- en/of) vaste rust- en verblijfplaats. De diverse functies die een gebied heeft, moeten dus behouden blijven.*
4. *Door (het toepassen van) mitigerende maatregelen worden negatieve effecten uitgesloten. Dit kunnen negatieve effecten zijn op de kwaliteit, maar ook op de kwantiteit van de functies die het gebied vervult voor een soort.*
5. *Mitigerende maatregelen zijn preventieve maatregelen. Dat houdt dus in dat in voorkomende gevallen de mitigatie niet alleen al aanwezig is, maar ook functioneert.*
6. *Mitigerende maatregelen moeten leiden tot verbetering of behoud van de ecologische functionaliteit van het gebied (kwantitatief en/of kwalitatief) voor de betreffende soort.*
7. *Het positieve effect van mitigatie geeft in evenredige mate ruimte voor de negatieve effecten van de ruimtelijke ingreep. De totale duurzame ecologische functionaliteit mag op geen enkel moment slechter worden dan de beginstand. Zowel de kwantiteit als de kwaliteit moeten behouden blijven of worden verbeterd.*
8. *Het succes van mitigerende maatregelen moet met een hoge mate van zekerheid vóóraf vaststaan. Dit wordt beoordeeld aan de hand van objectieve criteria en de eigenschappen en de specifieke ecologische waarden van het gebied.*
9. *De staat van instandhouding en de zeldzaamheid van een diersoort zijn van belang bij het treffen van mitigerende maatregelen. Hoe zeldzamer de soort, hoe hoger de graad van zekerheid van succes moet zijn.*
10. *De controle op het effect van de maatregelen is onderdeel van het ecologisch werkprotocol. Een ecologisch werkprotocol moet voorzien in toezicht op het uitvoeren van de mitigerende maatregelen. Zonder dit onderdeel garandeert het plan niet dat de functionaliteit van de beschermde plaatsen behouden blijft.*

De grote vraag is nu, is er met betrekking tot de roestbomen voor Ransuilen sprake van een 'vaste verblijfplaats' ?

Jurisprudentie (besluiten op ontheffingsaanvragen) m.b.t. roestplaatsen van ransuilen spreekt elkaar tegen: in het ene besluit wordt zonder meer geconcludeerd dat roestplaatsen '*niet onder de bescherming vallen van art. 11 FFW*' (ontheff. FF/75C/2008/0495) terwijl een ander besluit nuanceert (FF/75C/2006/0479):

Roestplaatsen van ransuilen worden niet zonder meer aangemerkt als vaste rust- en verblijfplaatsen als bedoeld in artikel 11 van de Flora- en faunawet. Van een vaste rust- of verblijfplaats als bedoeld in artikel 11 van de Flora- en faunawet is sprake, wanneer dieren daar met enige frequentie gebruik van maken of er zich regelmatig ophouden om in een essentiële levensfunctie te voorzien. Dat betekent dat een soort voor zijn duurzame voortbestaan in belangrijke mate afhankelijk moet zijn van een dergelijke locatie. Daarbij geldt dat - los van het feit dat broedvogels met een nest niet verstoord mogen worden en dus per definitie ontheffingsplichtig zijn - dat het verwijderen van rustplaatsen alleen ontheffingsplichtig is, indien deze van groot belang zijn voor de functionaliteit van vaste verblijfplaatsen van de betreffende soort, doordat er onvoldoende alternatieven voorhanden zijn. In dergelijke gevallen zijn dus niet de rustlocaties zelf beschermd; van belang is of effecten optreden ten aanzien van de vaste verblijfplaats.

De belangrijkste vraag is dus: worden de sparren/ coniferen op de locatie jaarlijks gebruikt als winterroestplaats ?? Dat is nu (in oktober) nog niet vast te stellen, kan pas later in het seizoen, maar kan naar verwachting in december-januari worden vastgesteld door enkele bezoeken aan de locatie af te leggen:

- * *Indien in 3 bezoeken géén gebruik als roestplaats wordt vastgesteld kan er gevoeglijk van uit worden gegaan dat het niet gaat om frequent gebruik zodat art. 11 FFW niet van toepassing is.*
- * *In het andere geval zal aanvraag van ontheffing en mitigatie nodig zijn (wellicht door de sparren te laten staan ??).*

ANDERE JAARROND BESCHERMDE NESTEN

Gierzwaluw

Deze broedt veelal in kolonies van nesten in verschillende gebouwen maar wel in elkaars nabijheid. Bovendien zoeken ze een nestplaats op grotere hoogte. In de onderhavige situatie gaat het om een alleenstaand laag huis: daar worden geheel geen gierzwaluwnesten verwacht, *zodat deze op voorhand kunnen worden uitgesloten (experts-judgement)*.

Huismus

Het alleenstaande huis met pannendak en wat groen rondom bij het begin van de Ambachtsweg (nr.2) dat kennelijk net binnen het plangebied valt, biedt gunstige voorwaarden voor nestelende mussen (zie ook foto laatste bladzijde).

In de Quicksan van De Groene Ruimte staat vermeld dat er een populatie huismussen op het terrein is vastgesteld op 20 mei tussen 9.30 en 12.30 uur, een tijdstip waarom nauwelijks territoriaal gedarg kan worden vastgesteld.

De aanwezigheid van nestelende huismussen onder de dakpannen van genoemd huis kan dus niet op voorhand worden uitgesloten: dat vergt veldonderzoek in mei-juni rond zonsopgang.

Steenuil

Op het terrein staat aan de zuidwestkant een rommelige schuur, waarvan niét zeker is of deze tot het plangebied behoort: deze was voor GroenTeam niet toegankelijk (zie ook foto laatste bladzijde). Deze schuur is zeer geschikt voor Steenuil, ook de omgeving lijkt geschikt voor Steenuil terwijl de soort ook in de regio staat geregistreerd.

In de Quicksan van De Groene Ruimte staat dat *'alle bebouwing en het aanwezige groen zijn onderzocht op jaarrond beschermde nesten en '*:

wellicht heeft De Groene Ruimte de schuur van binnen gecontroleerd ?

* *Dat zou uitsluitel kunnen geven.*

* *Zo niet dat vergt de FFW dat deze schuur op nesten wordt gecontroleerd alvorens wordt geoordeeld dat een jaarrond beschermd nest van Steenuil op voorhand kan worden uitgesloten: controle van het inwendige van de schuur kan op elk moment worden uitgevoerd.*

Jaarrond beschermde nesten van overige vogelsoorten

Er zijn géén condities op het terrein aanwezig voor jaarrond beschermde nesten van andere soorten (*experts-judgement*).

AMFIBIEËN

Rugstreepad

Het terrein bestaat uit zandgrond en halfopen vegetatie. Er zijn voorts ook oppervlakken met *open* zand aanwezig. Ten oosten van de sparrenrij ligt een terreindeel met hopen zand en grond. Er zijn tevens diverse structuren waar amfibieën onder kunnen schuilen (steen, hout, doek, schuimrubber etc.): allerlei geschikte voorwaarden voor een landhabitat van Rugstreepad.

Er is tevens een stagnerende waterplas op het terrein aanwezig, evenals langs het terrein een watergang met plaatselijk ondiepe oeverzones maar ook watergangen in de bredere omgeving: dus ook potenties voor een voortplantingslocatie. Bovendien zijn reeds werkzaamheden met het verzet van zand uitgevoerd: deze hebben een aantrekkende werking op Rugstreepad ! (zie ook foto's laatste bladzijden)

Tot voor enkele jaren lag deze locatie bovendien aan de rand van het dorp terwijl ook binnen woonkernen populaties bekend zijn. Voorts is de Rugstreepad in deze regio geregistreerd: dit alles maakt de omstandigheden zodanig geschikt *dat Rugstreepad niet op voorhand kan worden uitgesloten: dit vergt controle met nachtelijke veldinventarisatie in mei-juni, of wellicht een schuilplatenonderzoek in de loop van april.*

Heikikker

Het terrein kent geheel géén omstandigheden die het geschikt maakt voor Heikikker: *deze kan op voorhand geheel worden uitgesloten (experts-judgement).*

Poelkikker

Hiervoor gelden wellicht dezelfde uitgangspunten als bij de Rietplas is vastgesteld: de aanwezigheid van een restpopulatie is, gezien de oorspronkelijke ligging tegen het buitengebied en de aanwezigheid van open water, *niet geheel op voorhand uit te sluiten: dat vergt gericht veldonderzoek in het voorjaar.*

Waterorganismen

De watergang is beoordeeld op geschiktheid voor Kleine modderkruiper, Bittervoorn en Platte schijfhoren: de potenties voor Bittervoorn en Platte schijfhoren lijken zeer gering.

Bovendien zijn op de meest geschikte plaatsen steekproeven genomen met een speciaal voor dit doel geschikt steeknet met een reikwijdte van meer dan 2 meter: er zijn geheel thans ook géén kleine modderkruipers vastgesteld, doch De Groene Ruimte stelt dat deze in beide watergangen verschillende malen is aangetroffen: het thans niet-aantreffen kan heel goed, omdat de soort met het wisselen van het seizoen ook soms tijdelijk een andere verblijfplaats zoekt, maar dat betreft altijd de ondiepe randen langs de oever!

Dit vergt aanvraag van ontheffing voor graafwerkzaamheden aan oevers.

Ontheffingsvoorwaarden: belangrijk is wanneer in het seizoen De Groene Ruimte de vissen heeft vastgesteld: door in de ontheffingsaanvraag aan te geven dat als mitigerende maatregel die periode met werkzaamheden aan de oever wordt ontzien zal wellicht tot een positief besluit leiden, maar wellicht zal DLG daar als voorwaarde aan toevoegen dat het deel van de watergang waar de werkzaamheden plaatsvinden, vooraf moet worden leeggevestigd.

VLEERMUIZEN

Gebruik van genoemd huis (zie foto verderop) als verblijfplaats door vleermuizen is niet op voorhand uit te sluiten, wat ook door De Groene Ruimte is aangegeven. Bovendien kunnen begroeiingsstructuren fungeren als vaste vliegroutes naar verblijfplaatsen en foerageerlocaties: beide elementen zijn strikt beschermd.

Dit vergt bij sloop van genoemd huis of kap van houtachtige begroeiingsstructuren nadere veldinventarisatie in de periode tussen half mei en eind september: september is ook vereist vanwege mogelijk gebruik als paarverblijf.

TENSLOTTE

Andere ontheffingsplichtige soorten kunnen op voorhand worden uitgesloten, wat kan worden onderbouwd middels verspreidingsgegevens en toetsing aan de vastgestelde habitat, zoals dat normaliter in een Natuurtoets zorgvuldig en controleerbaar, plaats vindt.

J. Oosterbaan

Literatuurverwijzingen

DR 2009. Wijziging beoordeling ontheffing Flora- en faunawet bij ruimtelijke ingrepen en aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten. Brief van de Dienst Regelingen, ffw2009.corr.046 van 25 augustus 2009, Ministerie van LNV (thans EL&I).

Mebis, Theodor (2000) en Wolfgang Scherzinger. Uilen van Europa. Biologie, kenmerken, populaties. Trion uitgeverij en Vogelbescherming Nederland.

Stiefel, A. (1987). Herkunft und Ernährungsweise von Waldohreulen *Asio otus* an Tagesschlafplätzen in unterschiedlicher Umwelt. Populationsökologie von Greifvogel- und Eulenarten 1:415-428.

volgende bladzijde, zie foto's habitatelementen

zandig terrein

stagnerend water

water geschikt voor voortplanting Rugstreeppad

sparren geschikt voor roetsplaats ransuilen

geschikt als roetsplaats

eveneens geschikt als roetsplaats

geschikt als landhabitat Rugstreeppad

geschikt voor Rugstreeppad, ook Poelkikker ?

dak geschikt voor Huismus

schuur geschikt voor Steenuil

